

Dr. Faragó Ambrus (ORCID-azonosító: 0009-0009-1391-8607)
ELTE ÁJK Polgári Eljárásjogi Tanszék
Témavezető: dr. Völcsy Balázs István PhD egyetemi adjunktus

DOI: <https://doi.org/10.55052/themis.2025.2.42>

Az anyagi pervezetés szerepe a jogállításban

(The role of the substantive conduct of the proceedings in the legal allegation)

Absztrakt

A jogállításnak az anyagi pervezetésben kettős szerepe van, annak egyszerre tárgya és viszonyítási pontja. A jogállítás az anyagi pervezetésnek annyiban jelenti a tárgyát, hogy az anyagi pervezetés gyakorlásával a hiányos vagy hibás jogállítás tisztázására, megváltoztatására kerülhet sor. A hibás jogállítás jelentkezhethet abban, hogy az hiányzik, hiányos, vagy belső ellentmondások terhelik. Anyagi pervezetési kötelezettség állhat fenn abban az esetben is, ha a szabályszerű és határozott jogállítás más perfelvételi nyilatkozattal kerül ellentmondásba. Az anyagi pervezetéssel összefüggésben használt „téves jogállítás” fogalma az új Pp. alapján félrevezető és nem indokolt. Mindemellett az anyagi pervezetés két feltételének, egyrészt az állított jogalapnak a féltől eltérő értelmezése, másrészt a perfelvételi nyilatkozatok következetlenségének vizsgálata szorosan összefügg egymással.

Kulcsszavak

anyagi pervezetés, hibás jogállítás, jogállítás belső ellentmondásossága, téves jogállítás, jogszabály értelmezése, perfelvételi nyilatkozatok ellentmondásossága, jogalapi előfeltételek

Abstract

The legal allegation has a dual role in substantive conduct of the proceedings, as it is both its subject matter and its point of reference. The legal allegation is the subject matter of substantive conduct of the

proceedings insofar as the exercise of substantive conduct of the proceedings may clarify or change an incomplete or incorrect legal allegation. An incorrect legal allegation may be missing, incomplete, or burdened by internal contradictions. The obligation of the substantive conduct of the proceedings may also arise if a regular and definite legal allegation is contradicted by another statement of claim. The concept of "erroneous legal allegation" used in connection with substantive conduct of the proceedings is misleading and unjustified under the new Code of Civil Procedure. Nevertheless, the two conditions for substantive conduct of the proceedings, namely the interpretation of the legal basis asserted by the party and the examination of the inconsistency of the statements of claim, are closely related.

Keywords

substantive conduct of the proceedings, incorrect legal allegation, internal contradictions in legal allegation, erroneous legal allegation, interpretation of legislation, contradictions in case initiation statements, legal prerequisites

1. A jogállítás perbeli jelentősége

A jogállítás nemcsak az egész peres eljárásnak, hanem szűkebben az anyagi pervezetésnek is központi kérdése. Egy találó kifejezés szerint a bíróság anyagi pervezetése „csúcsosodik ki ebben a perfelvételt lezáró határozatban, hiszen az a végső kondenzációja az ügy megértésének: mi a keresettel érvényesített jog” és a jogvita szempontjából más releváns állítás¹.

A peres eljárásban, mint jogi eljárásban azt kell eldönteni, hogy a felperest adott jogalapon megilletik-e a kereseti kérelemben foglaltak. Ez teszi jogivá az elbírálandó kérdést. A polgári perben kiemelten lényeges, hogy a felek szabályszerű és határozott keresetet, valamint alaki védekezést vagy anyagi jogi kifogást terjesszenek elő. A szabályszerű és határozott tény- és jogállítás nem öncélú, hanem elsősorban

- a kérelemhez kötöttség, a jogcímhez kötöttség,

¹ Éless 2017, 15.

- az anyagi pervezetés kereteinek meghatározása,
- a res iudicata egyértelmű megállapíthatósága,
- a kereset érdemi elbírálása

szempontjából bír jelentőséggel. A perfelvételt lezáró végzéssel rögzülnek a tény- és a jogállítások. Az így kialakuló kereset lesz a jogvita elbírálásának tárgya, ezekről fog dönteni a bíróság a határozatában.

2. A jogállítás kettős szerepe az anyagi pervezetésben

A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 237. § (1)-(3) bekezdése határozza meg az anyagi pervezetés feltételeit. Az (1) bekezdése értelmében: *„Ha a fél perfelvételi nyilatkozata – e § alkalmazásában ideértve a keresetlevélben feltüntetett nyilatkozatokat is – hiányos, nem kellően részletezett vagy ellentmondó, a bíróság közrehat abban, hogy a fél a perfelvételi nyilatkozatát teljeskörűen előadja, illetve annak hibáit kijavítsa.”* Az anyagi pervezetésnek ebből adódóan szerepe van a jogállítással összefüggő perfelvételi nyilatkozatokban. A bíróság egyrészt az anyagi pervezetéssel hozzájárul a perfelvételi nyilatkozatok, így a jogállításnak a perfelvételi szak kezdetétől fennmaradó hibáinak, ellentmondásainak kijavításához, tehát a szabályszerű és határozott jogállításhoz. Ilyen esetben a hibás perfelvételi nyilatkozatok, így a hibás jogállítás az anyagi pervezetés feltételeként jelentkezik. Másrészt az anyagi pervezetés gyakorlásával a bíróság az állított jogalap értelmezésével is közreműködik a per kereteinek kialakításában. Az anyagi pervezetés gyakorlásával a bíróság a kereset tárgyának formailag szabályszerű és tartalmilag következetes meghatározását és véglegesítését segíti elő.

A jogállítás az anyagi pervezetésnek nem csak tárgya lehet, hanem abban más szerepet is játszik. A Pp. 237. § (5) bekezdés szerint: *„A bíróság a felek kérelmének és jogállításának korlátain belül gyakorolja az anyagi pervezetést, amelyet a felek perbeli cselekményeik megtételekor szabadon felhasználhatnak.”* Ebben az értelemben a jogállítás az anyagi pervezetés korlátait, kereteit szabja meg.

A szabályszerű és határozott jogállítás az anyagi pervezetés szempontjából kiemelt jelentőséggel bír. A Pp. 237. § (1) és (5) pontjából az látható, hogy a jogállításnak az anyagi pervezetésben kettős szerepe van, annak egyszerre tárgya és viszonyítási pontja. Ez a két szerep egymással összefügg, ki is egészíti egymást. Így például, ha a jogállítás

hiányzik, hiányos vagy belső ellentmondással terhelt, akkor kérdés, hogy az anyagi pervezetés hogyan végezhető el, ha éppen az annak irányát és keretét meghatározó [Pp. 237. § (5) bekezdés] kereseti elem nem létezik vagy az hibás. Ennek megfelelően a jogállítás és az anyagi pervezetés viszonya kétirányú. A jelen tanulmányban azonban csak az anyagi pervezetésnek a jogállítás és annak más perfelvételi nyilatkozatokhoz való viszonya tisztázásában betöltött szerepéről lesz szó.

3. A jogállítás korrekciójának lehetőségei

3.1. A szabályszerű felperesi jogállítás a jogalap és az abból eredő érvényesíteni kívánt jog együttes és összefüggő feltüntetésével történik meg. A perfelvételi szakot megelőzően, ha nem szabályszerű vagy szabályszerű ugyan, azonban belső (a jogalap és az érvényesíteni kívánt jog közötti) vagy külső (a szabályszerű jogállítás és a keresetlevél más tartalmi elemei közötti) ellentmondást hordozó jogállításról van szó, akkor a keresetlevél nem alkalmas a perfelvételre, és a keresetlevél visszautasításának vagy az eljárás megszüntetésének van helye. Ki kell emelni ugyanakkor, hogy a perindítás során a keresetlevél tartalmi elemeinek formailag szabályszerű feltüntetése is vezethet a keresetlevél visszautasításához. Erre akkor kerülhet sor, ha a keresetlevél tartalmi elemei, elsősorban a keresetlevél érdemi részének elemei egymással oly módon inkonzisztensek, hogy az nem alkalmas egy jogviszony azonosítására. A jogviszony azonosítása a Pp. 176. § (1) bekezdésének alkalmazása körében bír jelentőséggel. Azonosítás hiányában a bíróság nem tud például döntenii abban a kérdésben, hogy a kereset elkésett-e, minthogy a keresetindítási határidő függ az adott jogviszonytól. Ez eltérően alakul például – az egymáshoz közelálló történeti tényállás mellett kezdeményezett – sajtó-helyreigazítási perben [Pp. 496. § (3) bekezdés] és személyiségi jogi perben.

Erre a megközelítésre utal az, hogy az egyik törvénykommentár fel is hívja a figyelmet, hogy amennyiben a keresetlevél alapján az érvényesíteni kívánt jog értelmezésre szorul, – a CKOT 2018. június 20-21-i ülésének állásfoglalása szerint – a bíróság ebben a körben nem gyakorolhatja az anyagi pervezetést, hanem a Pp. 115. § (1) bekezdése szerint hiánypótlás elrendelésére van lehetőség, majd ennek elmaradása vagy hiányos teljesítése esetén a Pp. 176. § (2) bekezdés e) pontja alapján a keresetlevél visszautasítására (Petrik 2024, 237. §). Ily módon még a perindítás során is megtörténik a keresetlevél tartalmi elemeinek értelmezése, jelentésének feltárása.

3.2. A perfelvételi szakban viszont már a keresetlevél, így a jogállítás akármilyen hiányossága, hibája, ellenmondása esetén anyagi pervezetési kötelezettség áll fenn abban az esetben is, ha annak a perfelvételi szakot megelőzően a keresetlevél visszautasítása vagy az eljárás megszüntetése lett volna a jogkövetkezménye. A hiánypótlás rendszertani értelmezés alapján a peres eljárás egészében alkalmazható, minthogy a jogintézmény a Pp.-ben az általános rendelkezéseket tartalmazó Második Részben van szabályozva. A Pp. 237. §-ében meghatározott feltételek fennállása esetén azonban csak anyagi pervezetésre van lehetőség. Hiánypótlásra más kérdésekben, például a jogi képviselő szabályszerű meghatalmazásának benyújtása érdekében kerülhet sor.

3.3. Az anyagi pervezetés az a perbeli jogintézmény, melynek célja, hogy a *„döntéshez szükséges lényeges tények, nyilatkozatok rendelkezésre álljanak”*². A bírói eljárási cselekmények felől nézve az anyagi pervezetés a felek perfelvételi nyilatkozatai ellentmondásosságának, hiányosságának vagy következtelenségének bírói észlelését, és ennek tisztázására irányuló bírói cselekvést jelenti³. A kereset ellentmondásossága, következtelensége esetén az anyagi pervezetés *„tipikusan az a perjogi eszköz”*, mely ezek orvoslására szolgál⁴. A bíróság az anyagi pervezetéssel járul hozzá a felek nyilatkozatai megtételének kiteljesítéséhez⁵. Az ennek keretében tett bírói nyilatkozatok a jogvita érdemére irányulnak, elsősorban a jogalap tisztázásában, a tényállás feltárásában játszanak szerepet⁶.

A lényegét tekintve a joggyakorlat is így látja a jogintézményt, vagyis olyan eszköznek, melyben a bíróság feladata az, hogy *„tisztázza a homályos nyilatkozatokat vagy kiegészíttesse a hiányos nyilatkozatokat, segédkezve ezzel a felek jogállításainak egyértelművé tételében”*⁷. Így az anyagi pervezetés célja végső soron az, hogy a döntéshez szükséges peranyag rendelkezésre álljon⁸.

3.4. Az egyik törvénykommentár szerint a nyilatkozat ellentmondásosságának feloldása *„az anyagi pervezetés fogalma alá esik (l.*

² Pp.-indokolás, 237. §

³ Wopera 2017a, 157.

⁴ Varga 2018, 745.

⁵ Wopera 2017b, 431.

⁶ Pákozdi 2014, 146.

⁷ Kúria Pfv.VI.20.806/2024/5. és Kúria Pfv.21.264/2024/10.

⁸ BH 2022.47. és BH 2022.205

Pp. 237. §). Ennek speciális, első alkalommal gyakorolt formája a keresetlevélben foglalt nyilatkozat hibájának kijavítására irányuló felhívás. ... Amennyiben a keresetlevél továbbra is önellentmondó marad, úgy megnyílik a visszautasítás lehetősége.”⁹. Majd később „az anyagi pervezetés legelső eszközének, a hiánypótlásnak” a szerepéről ír¹⁰. Ezen megközelítés szerint a keresetlevél perfelvételre való alkalmasságának még a perindítás rész alatti vizsgálata az anyagi pervezetés körébe tartozna. Ez az álláspont azonban mind rendszertani, mind funkcionális szempontból helytelen.

Annak, hogy az anyagi pervezetés csak a perfelvételi szak kezdetétől alkalmazható, a perindítás részben pedig nem, a rendszertani oka az, hogy az anyagi pervezetés jogintézményének alapvető szabályait, feltételeit tartalmazó törvényi szakasz, a Pp. 237. § elhelyezése a perfelvételi és az érdemi tárgyalási szakban alkalmazandó közös rendelkezések (Pp. XIV: fejezet) között található¹¹. Ehhez hozzátehetjük, hogy az anyagi pervezetés gyakorlását lehetővé tevő egyéb törvényi rendelkezések [például Pp. 201. § (1) bekezdés c) pont] sem adnak másra módot, a perindítás részben nincsenek ezt lehetővé tevő jogszabályi rendelkezések.

Emellett a perindítás során a keresetlevél perfelvételre való, a keresetlevél tárgyalásra való alkalmasságának vizsgálata történik. A polgári eljárásnak ebben a részében az a cél, hogy a kereset elbírálásához szükséges egyértelmű nyilatkozatok rendelkezésre álljanak. A keresetlevélnek arra kell alkalmasnak lennie, hogy a közlését követően az alperes a keresetre teljes körű ellenkérelmet tudjon előadni, vagy előterjesztésének elmulasztása esetén a bíróság bírósági meghagyást tudjon kibocsátani¹². Ez tehát alapvetően formai, szűk körben tartalmi vizsgálatot követel meg. Ez szükséges ahhoz, hogy az alperes szintén szabályszerűen meg tudja tenni az ellenkérelmét, és végső soron a bíróság érdemben tudja eldönteni a jogvitát. A keresetlevélben, pontosabban annak érdemi részében tett nyilatkozatok következetlenségének, ellentmondásosságának kiküszöbölésére alkalmas eszköz nem a bíróság hiánypótlási felhívása. A hiánypótlási felhívásban a bíróság csak a keresetlevélben kötelezően megteendő nyilatkozatok szabályszerű megtételére hívja fel a felperest.

Az anyagi pervezetésnek mind a rendszertani, mind a perbeli szerepéhez, funkciójához kapcsolódik az az érv is, hogy anyagi pervezetésre csak az írásbeli ellenkérelem előterjesztését követően nyílik lehetőség. Az írásbeli

⁹ Varga 2018, 737.

¹⁰ Varga 2018, 739.

¹¹ Például Virág 2024, 56. és Wopera 2020

¹² ÍH 2019.103

ellenkérelem előterjesztése pedig már a perfelvétel része. Az anyagi pervezetés keretében a bíróság lehetőség szerint már a keresetlevél (vagy más formában tett perfelvételi nyilatkozat, például a jogállítás) formailag szabályszerűen megtett egyes elemei tartalmát vizsgálja a Pp. 237. §-ben foglalt esetekben. Ezen vizsgálat során a bíróság már a keresetlevél és az írásbeli ellenkérelem egyidejű ismerete nyomán végzi el az anyagi pervezetést¹³. Ez a tartalmi vizsgálat már a perfelvétel körébe tartozó eljárási cselekmény. Az anyagi pervezetés így nem lehet a perfelvétellel alkalmas keresetlevélnek a perindítás során történő kidolgozása eszköze¹⁴.

Ezek alapján a perindítási szakaszban nem lehet szó anyagi pervezetésről, csak hiánypótlási felhívás megtételéről. A keresetlevél hiányossága miatti hiánypótlás az eljárásnak ebben a szakaszában nem az anyagi pervezetés egyik megnyilvánulása.

Azt az álláspontot, hogy anyagi pervezetésre a perfelvételi szakot megelőzően nincs lehetőség, a kommentárirodalom¹⁵ és a bírósági gyakorlat is osztja. Erre utal továbbá a Pp. indokolása is, mely szerint az anyagi pervezetés „a fél kérelme, ellenkérelme, illetve az érvényesített jog és hivatkozott jogalapja” keretei között gyakorolható¹⁶. Az ellenkérelem pedig az írásbeli ellenkérelem, mint perfelvételi irat érdemi részeként való előterjesztése már a perfelvételi szakhoz tartozik.

Ezek alapján a perfelvételi nyilatkozatok, így a jogállítás a kereset érdemi tárgyalási szakban történő elbírálását megelőzően az alábbiak szerint ítéltetők meg, és ezekre vonatkozóan a bíróság az alábbi pervezetési tevékenységet fejt ki:

- perindítás: hiánypótlás és a keresetlevél visszautasítása vagy az eljárás megszüntetése;
- perfelvételi szak: anyagi pervezetés, valamint az eljárás megszüntetése vagy a perfelvétel lezárása.

A továbbiakban számba vesszük a hibás jogállítás eseteit mint az anyagi pervezetés feltételeit.

¹³ Csóti 2019, 80.

¹⁴ Csóti 2019, 80.

¹⁵ Mészáros 2021, 75., Wopera 2020, Petrik 2024, 170. §

¹⁶ Pp. indokolás, 237. §

4. A jogállítás teljes vagy részleges hiánya

4.1. A jogállítás teljes hiánya, valamint a hiányos jogállítás, azaz csak a jogalap vagy az érvényesíteni kívánt jog hiánya esetén a bíróságnak természetesen anyagi pervezetési kötelezettsége keletkezik.

Ha pedig a jogalap vagy érvényesíteni kívánt jog feltüntetése a perindítást követően továbbra is formailag szabályszerűtlen marad, akkor az ilyen jogállítás valójában hiányos jogállításnak tekintendő, minthogy a jogalapként vagy érvényesíteni kívánt jogként formailag nem szabályszerűen tett nyilatkozat nem jelenti azok jogszerű feltüntetését.

4.2. Felmerülhet azonban olyan helyzet is, hogy ha a keresetlevélben szerepel jogállítás, ugyanakkor a jogállításhoz kapcsolható tények mellett más tényekből arra lehet következtetni, hogy azok viszont további jog állítását tennék szükségessé, kérdés, hogy ebben az esetben van-e a bíróságnak, és ha igen, milyen tartalmú közreműködési kötelezettsége?

Egyáltalán ilyen esetben a keresetlevél perfelvételre alkalmasnak tekinthető-e, és már a perindítás során további jogállításra való hiánypótlásra kerülhet-e sor? Ahogy fent jeleztük, a keresetlevél akkor nem alkalmas a perfelvételre, ha az nem tartalmaz vagy nem szabályszerű jogállítást tartalmaz, valamint ha a keresetlevél tartalmi elemei alapján nem azonosítható egy jogviszony. Amennyiben a keresetlevél tartalmaz szabályszerű és határozott jogállítást és ahhoz tartozó tényeket, akkor azok együttesen meghatározhatnak egy jogviszonyt, így végső soron a keresetlevél visszautasítására nincs ok.

Továbbá egy jogállítás, több jogszabályi rendelkezéshez kapcsolható tények és többnyire jogi érvelés együttesen sokrétű előadást jelentenek. Ez a keresetlevélnek olyan mélységű, összetettségű elemzését, vizsgálatát igényli, mely már túlmutat a perindítás rész funkcióján, a keresetlevél perfelvételre való alkalmasságának megállapításán. További jog állítása olyan hiányosság, mely már a jogvita tárgyának és kereteinek tisztázásához tartozik inkább, így ez anyagi pervezetés keretében tisztázható.

4.3. Milyen indok alapján kerülhetne sor azonban az anyagi pervezetésre? Álláspontom szerint ebben az esetben nem beszélhetünk jogállítás hiányáról vagy hiányos jogállításról. Az egyik törvénytárgyalás álláspontja szerint viszont amennyiben valamely *„észlelt tényhez hiányzik a jogállítási rész, a bíró ezt értelmezheti a fél nyilatkozatának*

*ellentmondásaként*¹⁷. Ebben az esetben pedig a kommentár szerint megnyílik az anyagi pervezetés lehetősége. Ez a bírósági eljárásokban is előforduló probléma. Egy alsófokú bíróság például arra tekintettel hívta fel hiánypótlásra a felperest, hogy az ugyan jogszabályszerűen megjelölte a kereset jogalapját, a bíróság szerint azonban az állított tények nem feleltethetőek meg egy másik, a bíróság által meghatározott jogalapban foglaltaknak¹⁸.

Ilyenkor létezik szabályszerű és határozott jogállítás, így további jog állítása már nem önmagában a jogállítás valamilyen hibájára tekintettel, hanem más perfelvételi nyilatkozatokhoz, itt a tényállításhoz viszonyítva lenne indokolt. Ez olyan következtetés, mely következményként egyértelműen egy további jogállítást tartalmaz. Amennyiben anyagi pervezetés során ilyenre kerülne sor, akkor az anyagi pervezetés bizonyosan új jog állításának szükségességét állítaná, és így akár hallgatólagosan új jogállítás megtételére való felhívást tartalmazna. Ez pedig az anyagi pervezetés korlátain való túlterjeszkedést jelentene.

A Kúria egyik határozatában szintén úgy foglalt állást, hogy amennyiben egy adott kereset tekintetében többféle jogállítás is lehetséges, azonban azok közül a fél csak egy jogállítást tesz, de a tényállítás és a jogállítás között nincs ellentmondás, akkor a bíróságnak anyagi pervezetési kötelezettség sem merül fel. A Pp. indokolását idézve pedig kimondta, hogy az anyagi pervezetés nem terjed ki arra, hogy a felet tájékoztassa arról, hogy a tények alapján új, korábban nem hivatkozott jog állítását vetik fel¹⁹.

5. A jogállítás belső ellentmondásossága

5.1. A bíróság anyagi pervezetési kötelezettségét kiválthatja a jogállítás belső ellentmondásossága. Ilyenkor a jogállításon belül jelentkező problémák állnak fenn. Ilyenkor a formailag szabályszerűen és teljeskörűen feltüntetett jogalap és érvényesíteni kívánt jog egymásnak ellentmondó [például a Ptk. 6:215. § (1) bekezdés alapján bérleti díj megfizetésének követelése].

A jogállítás belső ellentmondását többféle ok idézheti elő. Ez eredhet abból, hogy

¹⁷ Wopera 2017b, 436.

¹⁸ PKKB 8.P.88.643/2024/5.

¹⁹ Kúria Mfv.10307/2019/4.

- a jogalap és az érvényesíteni kívánt jog nem összetartozó, az érvényesíteni kívánt jog nem az állított jogalapról ered;
- a jogalap belső ellentmondástól szenved, azaz amikor a jogalap számszerű és szövegesen, szavakkal történő megjelölése egymással ütközik.

5.2. A jogállítás belső ellentmondásosságának sajátos eseteit adják a nyilvánvalóan téves jogállítások. Ilyen esetben a bíróság számára egyéb nyilatkozat vagy külön vizsgálat nélkül vagy csak csekély mértékű utánajárással feltárható hibáról van szó. Tekintettel arra, hogy a jogállítás kételemű perfelvételi nyilatkozat, elvileg mind a jogalap, mind az érvényesíteni kívánt jog tekintetében előfordulhat ilyen jogállítás.

Nyilvánvalóan téves jogalap megjelölése lehet elsősorban a:

- nem létező jogszabályhely (például Ptk. 6:600.§);
- polgári anyagi jogi jogszabályban szereplő és ilyen jogszabályra utaló, azonban nem polgári anyagi jogi tartalmú és polgári perben érvényesíthető alanyi jogot nélkülöző jogszabályhely (például Ptk. 8:4. §, a törvény hatályba lépéséről);
- polgári anyagi jogi tartalmú, viszont polgári perben érvényesíthető alanyi jogot nélkülöző jogszabályhely [például Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 2. pontja, a hozzátartozó fogalmának tartalmáról];
- polgári perben nem érvényesíthető követelésre vonatkozó jogszabályi rendelkezés [például Btk. 164. § (2) bekezdés alapján pénzbüntetés kiszabása] vagy
 - valószínűsíthetően elírás következtében feltüntetett jogszabályhely [például Ptk. 6:31. § (1) bekezdés a Ptk. 6:331. § (1) bekezdése helyett, bérleti díj megfizetése iránt].

A nem számszerűen, hanem csak szavakkal meghatározott jogalap esetén nehezebb nyilvánvalóan téves megjelölésről beszélni, hiszen az ilyen szöveg mindenképpen értelmezést és számszerű jogszabályhelyre való következtetést igényel, aminek megállapítása többnyire nem nyilvánvaló.

Az érvényesíteni kívánt jog feltüntetése egy szóval vagy kifejezéssel történik (kártérítés, megbízási díj, stb.). Ilyen nyilvánvalóan alaptalan megjelölés lehet elsősorban:

- a nem létező alanyi jog (például ügyészi kar feloszlata iránti igény);
- bírósági eljárásban nem érvényesíthető alanyi jog (köztársasági elnök megválasztására vonatkozó jog);

– polgári peres eljárásban nem érvényesíthető jog (például szabadságvesztés-büntetés kiszabása iránti igény, építési engedély kiadása iránti igény).

Ezekben az esetekben azért indokolt anyagi pervezetés elvégzése, mert a keresetnek ezek alapján való elbírálása nyilvánvalóan megalapozatlansághoz vezet, és ez nem szolgálja sem a per koncentrált és gyors lefolytatását, sem a felek igényeinek az érvényesítését. Ilyen esetben anyagi pervezetés hiányában nagyobb valószínűséggel indulna az adott kérdésben újabb eljárás.

5.3. Hangsúlyozni kell, hogy a jogalap és az érvényesíteni kívánt jog hibás feltüntetésének eltérő jogkövetkezményei vannak. A jogalap számszerű feltüntetése formailag lehet helyes, ha bármilyen jogszabályi rendelkezésre vonatkozó szám megjelölése megtörténik, ugyanakkor az adott jogszabályi rendelkezés tartalma már lehet hibás. Az érvényesíteni kívánt jogot megjelölő kifejezés viszont egyben jelentést is hordoz, így az érvényesíteni kívánt jog formai és tartalmi megjelölése nem választható szét. Ezért annak hibás megjelölése nem lehet formailag helyes, ám tartalmilag hibás. Az érvényesíteni kívánt jog megjelölése vagy szabályszerű és helyes vagy nem az.

Ebből fakadóan a formailag szabályszerű, de tartalmilag nyilvánvalóan téves jogalap megjelölése önmagában nem akadály a keresetlevél perfelvételre való alkalmasságának, a nyilvánvalóan téves érvényesíteni kívánt jog esetében viszont ez nem így van. Ekkor a keresetlevél már a perindítás során sem volt alkalmas a perfelvételre, és ennek alapján a keresetlevelet a Pp. 176. § (1) bekezdés b) pontja alapján vissza kellett volna utasítani. A nyilvánvalóan téves érvényesíteni kívánt jogot tartalmazó keresetlevél perfelvételre alkalmassá nyilvánítása, és az, hogy így a hibák kiigazítása az anyagi pervezetésre marad, a bíróság eljárási hibájának a következménye.

6. A jogállítás és a keresetlevél más tartalmi elemei között fennálló ellentmondás

Az állított jogalap és érvényesíteni kívánt jog a keresetlevél más tartalmi elemeivel is ellentmondásba kerülhet. Meg lehet azonban különböztetni a kereset következetlenségét és a keresetlevél ellentmondásosságát.

A kereset a keresetlevél érdemi része egyes elemeinek együtteseként [Pp, 170. § (2) bekezdés a-c) pont] írható le²⁰. Egy találó megfogalmazás szerint a kereset a jog, tény és kérelem „szentháromsága”²¹. A kereset a háromtagú pertárgyfogalom mindhárom elemét magába foglalja. Elsősorban ez az, amiről a bíróság dönt, és amihez a bíróság kötve van. Ebből láthatóan a keresetlevél érdemi részének [Pp. 170. § (2) bekezdés] nem minden eleme része a keresetnek. Így az előbbi ezen tartalmi elemek közötti ellentmondásosságot takarja. Az utóbbi viszont a keresetlevél bármely két tartalmi elemi között ellentmondásra utal. Ilyen eset például, amikor a peres felek és törvényes képviselőjének meghatározása [Pp, 170. § (1) bekezdés b) pont], valamint a felperesi tényelődés [Pp, 170. § (2) bekezdés c) pont], vagy éppen a jogállítás [Pp, 170. § (2) bekezdés b) pont] és a felperes által hatáskörrel és illetékességgel rendelkezőként megjelölt bíróság meghatározásának ténybeli indoka [Pp, 170. § (3) bekezdés b) pont] ütközik egymással.

Ezekben az esetekben a Pp. 237. § (1) bekezdésében foglaltak alapján indokolt az anyagi pervezetés, a joggyakorlatban azonban annak kötelezettségét elsősorban a jog- és a tényállítások ellentéte váltja ki.

7. A téves jogállítás kérdése

7.1. Egy bírósági állásfoglalás szerint a jogcím téves megjelölése esetén a *„bíróságnak a perfelvétel során anyagi pervezetéssel kell közrehatnia abban, hogy a felperes perfelvételi nyilatkozatának hibáját kijavítsa”*²². A Kúria az egyik határozatában azt fejtette ki, hogy a Pp. 237. § (1) bekezdése alapján *„a bíróság a felperest akár a kereseti kérelem pontosítására, akár az érvényesíteni kívánt jog egyértelmű megjelölésére, ... felhívhatja.”*²³. Egy jogirodalmi álláspont szerint a megfelelő jogcímre nem vezetheti rá a bíróság a felet, azt azonban jelezheti számára, hogy az előadott tény- és jogállítás szerint az általa megjelölt jogcím alapján a jogvitát nem lehet eldönteni²⁴.

Másik bírósági álláspont szerint viszont amennyiben a felperes valamilyen jogállítást tett, akkor a helyes tartalom kialakítása érdekében a bíróságot nem terheli közrehatás²⁵. A bíróság tehát nem ösztönözheti a peres feleket

²⁰ Varga 2018, 744. és 1/2025. JEH határozat

²¹ Csóti 2019, 77.

²² ÍH 2022.119

²³ Kúria Pfv.21.454/2021/8.

²⁴ Mészáros 2022, 82.

²⁵ Kúria Gfv.30453/2022/4.

a jogállítás megváltoztatására, így anyagi pervezetés hatására nem kerülhet sor elévülési kifogás előterjesztésére vagy keresetváltoztatás szorgalmazására²⁶.

Ebben az esetben téves jogállításról abban az értelemben lehet beszélni, hogy egyik oldalról az állított jog, másik oldalról a petitum, az állított tények vagy a jogi érvelés valamely állítása egymásnak ellentmondanak, így a kereset következetlen lesz. Az ellentmondó bírósági megállapítások alapján viszont tisztázni kell azt a kérdést, hogy a szabályszerű és határozott, azonban téves jogállítás esetén mi a bíróság feladata. Az anyagi pervezetés vonatkozásában beszélhetünk-e egyáltalán téves jogállításról?

Ha a Pp. 237. § (5) bekezdése alapján a jogállítás az anyagi pervezetés keretét, korlátját adja meg, akkor a tényeket és a petitumot ehhez kell viszonyítani. Ha a jogállítás az anyagi pervezetés viszonyítási pontja, origója, akkor viszont ebben a tekintetben a jogállítás soha sem lehet téves, csak az állított tények vagy a határozott kérelem. Ez elméletileg és szigorú értelemben nem vezethetne a jogállítás tartalmilag téves voltának megállapításához, és így annak megváltoztatásához, hanem pusztán a jogállítás fényében a tényállítás, a petitum vagy a jogi érvelés módosításához. A megfogalmazásból nem következik az, hogy lehetőség lenne a jogállítás téves voltának megállapítására, hanem csak arra, hogy a jogállításhoz képest az állított tények nem relevánsak, vagy azok nem elegendőek. Ez a szemlélet azonban, ahogy korábban jeleztük, a bírósági gyakorlattól távol áll.

7.2. A téves jogállítás fogalma azonban érthető úgy is, hogy az állított jog alapján a határozott kérelem nem megalapozott. Ebben a felfogásban az állított jog és az állított tények és a petitum között olyan mértékű ellentmondás nincs, hogy az önmagában, a törvényi feltételek hiányában anyagi pervezetést indukáljon. Egy bírósági álláspont szerint a törvény arra nem ad lehetőséget, hogy a bíróság anyagi pervezetés keretében a felperest a tényállításával és a kereseti kérelmével összhangban álló, ám téves jogállításának módosítására hívja fel²⁷. A téves jogállítás tehát más tartalmat takar az anyagi pervezetés és az ítélet meghozatala szempontjából.

Annak elhatárolása, hogy az ellentmondás miatt indokolt-e az anyagi pervezetés, a bíróság megítélésén múlik, és azt esetről esetre mérlegeléssel kell megállapítani. Ez azonban nem mindig egyértelmű. Ez különösen

²⁶ Kiss 2020, 71.

²⁷ Fővárosi Ítéltábla Pf.20441/19/11.

azokban az ügyekben nehéz döntés, amikor a törvényi és a történeti tényállás közel áll egymáshoz, és hasonló jogviszonyt adnak meg (például hitel- és kölcsönszerződés, kártérítés és sérelemdíj, engedményezés és adásvétel), mert könnyebb a tények olyan szelekcióját összeállítani, amely összhangban állónak látszik a jogállítással és a határozott kérelemmel.

Ezek alapján a „téves jogállítás” kifejezés mind az anyagi pervezetés, mind az ítélet meghozatala szempontjából félrevezető. A kifejezés használata valószínűleg a régi Pp. alkalmazásának időszakából ered, ahol nem volt szükséges jogállításként külön jogalapot feltüntetni, a jogalapot elegendő volt a tényekből kideríteni. Így a felperes által külön állított jogszabályi rendelkezés eltérhetett a tények által körülírt jogszabályhelytől. Ezt jól mutatja az az álláspont, miszerint a bíróság feladata a kereseti kérelem alapjául szolgáló jogviszony elbírálása, és a *„döntését nem akadályozhatja az, hogy a felperes követelésének jogcímét helytelenül (tévesen) jelölte meg”*²⁸. A korábbi perrendben egymás mellett létezhetett helyes (tények által körülírt) és téves (külön megjelölt) jogalap, ezért értelmezhető volt a téves jogállítás, jogalap fogalma. Az új Pp. szerint viszont egy kereset esetén egyetlen jogállítás, jogalap létezik, így nincs lehetőség másik jogalaphoz viszonyítani annak helyességét. A jogállítás téves voltának a megállapítása a kereset megalapozottsága szempontjából eltér ettől a kérdéstől, mert akkor nem kétféle jogalap szembeesítése történik, hanem az állított jognak a kereset egyéb elemeivel történő alátámasztása.

7.3. A „téves jogállítás” kérdése rávilágít az anyagi pervezetés egyik leglényegesebb gyakorlati problémájára, arra, hogy a bíróság tud-e jogszerűen úgy élni az eszközeivel, hogy ezzel nem végez a korlátain túlterjeszkedő anyagi pervezetést.

Ha az egyik fél tény- és jogállítása egymással ellentétes tartalmú, akkor a Pp. 237. § (1) bekezdés értelmében megnyílik az anyagi pervezetési kötelezettség. A bíróság azonban csak a perfelvételi nyilatkozatokban tetten érhető hibák, így például az azok közötti ellentmondás felmutatására, jelzésére jogosult, viszont az általa helyesnek vélt megoldásra, a többi perfelvételi nyilatkozattal koherens, helytálló perfelvételi nyilatkozatot nem hozhatja a fél tudomására, annak megtételére őt nem hívhatja fel. A bíróság azonban ezzel már a perfelvételi nyilatkozatok tartalmára, érdemére vonatkozóan tesz nyilatkozatot, ezért a bírósági eszközök alkalmazása,

²⁸ BH 2004.250

elsősorban a tájékoztatás és a felhívás nem tud nem valamilyen mértékű segítség, jogi tanácsadás lenni.

A rendelkezési elv és a professzionális pervitel követelménye, az eshetőségi elv azt kívánja meg, hogy a fél a perfelvételi nyilatkozatát szabályszerűen, határozottan és teljeskörűen fogalmazza meg. A professzionális pervitel követelményének mind tárgyi, mind alanyi értelemben érvényesülnie kell. Tárgyi értelemben a félnek anyagi jogi és eljárásjogi szempontból szakszerűen kell a perfelvételi nyilatkozatokat megtennie. Alanyi értelemben pedig – a Pp. preambulumban a „*felelős pervitel*” kifejezéssel is hangsúlyozva – alapvetően a jóhiszemű pervitelt követeli meg a féltől²⁹. A professzionális pervitel követelményét azonban az anyagi pervezetés tompítja. A rendelkezési elvet viszont nem csorbítja, hiszen a fél a perfelvételi nyilatkozatainak módosítását, kiegészítését a saját döntése alapján teszi meg, és a bíróság a saját álláspontja és anyagi pervezetése ellenére is kizárólag a fél által tett perfelvételi nyilatkozatokat veheti figyelembe a döntése meghozatalakor.

8. A tények nem kellő részletezettsége

Az anyagi pervezetés tartalma attól is függ, hogy az állított jog és az állított tények által körülírt tényállás milyen mértékben térnek el egymástól. Ehhez kapcsolódó kérdés pedig az, hogy a tényállítás milyen mértékű hiányossága esetén minősül nem kellően részletezettnek. Ennek megválaszolása szintén függ a jogállítástól.

A polgári per célja, hogy egy adott jogviszonyból eredő jogvitát rendezzen. Ezért a tények előadását olyan mértékben lehet indokolt elvárni, amilyen mértékben az kiad egy érvényesíteni kívánt jogot meghatározó jogalappal lefedett törvényi tényállást, így tulajdonképpen meghatároz egy jogviszonyt. A teljes körű tényállítás minimumkövetelményét a fél teljesíti, ha ezen törvényi tényállásnak megfeleltethető történeti tényállást előad. Például kötbér követelése esetén legalább a Ptk. 6:186. § (1) bekezdésének első mondatában meghatározott tényállási elemeket (a szerződés létrejött, a szerződés jogellenes megszegése, kötbér kikötése) a félnek tényállításaiban fel kell tárnia. Amennyiben a tények ezen körén túli tények állítását kívánja meg a bíróság az anyagi pervezetés keretében, akkor az már túlterjeszkedik a hiányos vagy kellően nem részletezett tényállítás miatti anyagi pervezetés határán. Más indok, elsősorban a jogi érvelés

²⁹ Nyilas 2022, 460.

ellentmondása, a jogalapi előfeltételek hiánya miatt azonban természetesen szükségessé válhat további tények előadása is.

Ennek alapján – szigorúan véve – akkor lehet a jogállítás és a tényállítás közötti ellentmondásról beszélni, ha az állított történeti tényállás kiad egy törvényi tényállást. Ha ez nem történt meg, akkor a tényállítás hiányos, és az anyagi pervezetést a tények nem kellő részletezettsége váltja ki, de a tényállítás hiányossága a jogállításhoz mérten állapítható meg. A bíróság szerepe viszont legfeljebb a tényállás hiányos elemeinek pótlásában állhat, az nem terjedhet odáig, hogy a bíróság a felet az eredetileg előadottakhoz képest teljesen új tényállítások megtételére ösztönözze³⁰. Tehát a tények kellő részletezettségének hiánya esetén azért valamelyest érvényesül az, hogy a perfelvételi nyilatkozatok vizsgálata a jogállítás felől történik³¹, minthogy az tekinthető teljes körű perfelvételi nyilatkozatnak, a tényállítás pedig nem.

9. A jogi érvelés

9.1. A jogi érvelés azért lényeges eleme a keresetlevélnek (és az írásbeli ellenkérelemnek is), mert ez teremti meg a kapcsolatot a három keresetlem között. A Pp. 170. § (2) bekezdés d) pontjában foglaltak szerint azt a jogi érvelést kell megadni, ami összekapcsolja a keresetlevél érdemi részében [Pp. 170. § (2) bekezdés a-c) pont] feltüntetendő tartalmi elemeket. A jogi érvelés így adja meg, hogy a felperes

- milyen magatartás megvalósítása alapján (kereseti kérelmet megalapozó tények),
- milyen tételes jogi rendelkezés alapján (jogalap),
- milyen alanyi jog teljesítését (érvényesíteni kívánt jog),
- jogkövetkezményként milyen magatartás tanúsítását (határozott kereseti kérelem)

kívánja a másik peres féltől. A kereset következetességét a felperesnek tulajdonképpen a keresetlevélben előadandó jogi érvelésben kell megteremteni és felmutatnia. Amennyiben a keresetlevélben szerepel olyan szövegrész, mely utalást tartalmaz a kereseti kérelem, a jogállítás és a tényállítás közötti kapcsolatra, az már formálisan megfelel a jogi érvelés

³⁰ Kúria Pfv.21034/2020/12.

³¹ Wopera 2017b, 431. és Varga 2018, 745.

feltüntetésére vonatkozó követelménynek [Pp. 170. § (2) bekezdés d) pont].

Tekintettel arra, hogy a jogi érvelés a feltüntetésének tényén kívül nem releváns a visszautasítási okok szempontjából, a jogi érvelés tartalma már a kereset érdemi vizsgálatára tartozik. Az, hogy ez a szövegrész logikus-e, követhető-e, az már nem a keresetlevél tartalmi elemei meglétének kérdését jelenti [Pp. 176. § (2) bekezdés e) pont]. A jogi érvelés koherenciája, helytállósága, valamint a jogi érvelés más perfelvételi nyilatkozatokkal való ellentmondása bizonyosan nem lehet a perindítás részben vizsgálható kérdés, azok már csak anyagi pervezetés útján korrigálhatóak.

9.2. A Pp. 170. § (2) bekezdéséből az következik, hogy a kereset elemei [a-c) pont] és a jogi érvelés [d) pont] egymástól elkülönülnek. Ezért meg kell különböztetni egymástól a kereset következetlenségét és a jogi érvelés következetlenségét, ellentmondásosságát. Ezek egymástól függetlenül is fennállhatnak. Önmagában a jogi érvelés ellentmondásossága, hiányossága esetén anyagi pervezetésnek van helye³². Amennyiben azonban a keresetlevél racionálisan, okszerűen előadott – akár téves – jogi érvelést tartalmaz, a jogállítás és a tényállítás még kerülhet ellentmondásba.

A joggyakorlatban azonban ez nem válik el ilyen élesen. Bár a peres eljárásokban a felperes gyakran úrlapszerűen, a Pp. 170. § (1)-(3) bekezdés szerinti felsorolással adja elő a keresetlevél egyes részeit, azonban a jogi érvelés többnyire összefüggő szöveggént tartalmazza a három keresetelemet. Ezért a jogi érvelés a gyakorlatban valójában nem elkülönül a keresetelemektől, hanem inkább tartalmazza azokat. Ilyenkor a tény- és a jogállítás közötti ellenmondás a jogi érvelés ellentmondásosságában jelentkezik. A jogállítás és a jogi érvelés közötti ellentmondás kérdése pedig értelmezhetetlen lesz.

Ki kell azonban emelni, hogy a Pp. 170. § (2) bekezdés b) pontjából következően a jogalap és az érvényesíteni kívánt jog határozott megjelölése nem kerülhető meg. Így a törvény nem ad arra lehetőséget, hogy azokat a bíróság a még oly részletes jogi érvelésből bontsa ki, következtesse ki.

9.3. A Pp. 170. § (2) bekezdés a-c) pontjának szabályszerű előadása tulajdonképpen kiad egy jogi álláspontot. Ezért elfogadható az az álláspont, miszerint *„ha a bíróság számára a kereset három elemének összevetése*

³² Völcssey 2019, 124.

*alapján önmagában is ... következetes, úgy a jogi érvelés hiánypótlása szükségtelen*³³. Ilyen esetben tulajdonképpen a keresetelemek összefüggésére vonatkozóan nem szükséges kifejezett külön jogi érvelést előadni. A jogállítás pedig értelemszerűen nem mond ellent a (nem létező külön) jogi érvelésnek. Ekkor nem indokolt anyagi pervezetés a jogi érvelés hiánya vagy ellentmondásossága miatt.

Amennyiben viszont a keresetelemek által kiadott összefüggés ellentétben áll az ettől különálló jogi érveléssel, az már anyagi pervezetési kötelezettséget keletkeztet³⁴.

10. A jogalapi előfeltételek

10.1. Egy kereset megalapozása a tény- és jogállításon kívül szükségessé teszi más perfelvételi nyilatkozatok megtételét, így a tényállításokhoz kapcsolódó, a jogviszonyt lefedő valamennyi jogszabályi rendelkezés megjelölését. Ezek az egyéb jogszabályi rendelkezések csak a jogalap keletkezésének előfeltételeit meghatározó, úgynevezett jogalapi előfeltételek³⁵. A jogalaphoz pusztán elvezető jogalapi előfeltételek viszont nem részei a jogalapnak³⁶. Az ilyen jogszabályhelyek nem is felelnek meg a jogalap törvényi definíciójában [Pp. 7. § (1) bekezdés 8. pont] meghatározott konjunktív feltételeknek³⁷. Ezek a jogi érveléshez tartoznak.

A kereset jogi megalapozottságához tehát nemcsak a jogalap, hanem további jogszabályi rendelkezések, egyéb jogszabályi hivatkozások megjelölése is szükséges. A jogalapi előfeltételek azok, melyek valójában a teljes perbeli jogviszonyt jogszabályi szinten megadják. A jogalapi előfeltételek állítása nem jogállítás, azonban perfelvételi nyilatkozatnak minősül, és a jogvita eldöntése, a felek kérelmének megalapozottsága szempontjából releváns. Ily módon a Pp. 237. § (1)-(3) bekezdésében foglalt feltételek szempontjából nem lehet figyelmen kívül hagyni ezeket. Így például a jogalapi előfeltételeknek mint a jogi érvelés részeinek más perfelvételi nyilatkozattal való ellentmondása megnyitja az anyagi pervezetési kötelezettséget. Például foglaló érvényesítése [Ptk. 6:185. § (3) bekezdés] esetén az alapjogviszonyt megjelölő jogszabályhely [például

³³ Varga 2018, 744.

³⁴ Varga 2018, 744.

³⁵ Wopera 2017b, 350.

³⁶ Debreceni Ítéltábla Gf.30067/2025/5.

³⁷ Szegedi Ítéltábla Mf.40038/2023/7.

adásvétel esetén a Ptk. 6:215. § (1) bekezdése], mint jogalapi előfeltétel eltérő bírósági értelmezése lényeges lehet a per eldöntése szempontjából.

A jogalapi előfeltételek és a jogállítás viszonya az anyagi pervezetés szempontjából elsősorban azért jelentős, mert a jogállítás és a jogalapi előfeltételek egymásnak ellentmondhatnak. A tényekhez hasonlóan ugyanakkor itt is előfordulhat, hogy a jogi érvelés alapján jut arra a következtetésre a bíróság, hogy az állított jog a jogi érveléssel ellentétben áll. Az adott esetben részletes és önmagával és az állított tényekkel is koherens jogi érvelés viszont arra vezetheti a bíróságot, hogy a jogállítás nem helytálló. Ily módon a keresetlevél tartalmi vizsgálata ebben az esetben sem pusztán a jogállítás felől történik.

10.2. Az a kérdés is felmerül, milyen mértékben szükséges a jogi érvelés és ennek keretében a jogalapi előfeltételek megjelölése? A Pp. 170.§ és 176. § alapján ezek hiánya nem adhat alapot a keresetlevél visszautasítására, és így a kereset érdemi elbírálását nem akadályozza. Amennyiben a hivatkozott jogalapi előfeltételek a bíróság szerint elégtelenek a kereset megalapozásához, annak tisztázására, esetleges pótlására az anyagi pervezetés keretében, a Pp. 237. § (1) bekezdés szerint van lehetőség.

Az álláspontom szerint a jogalapi előfeltételek megjelölésének az állított tényekhez kell igazodnia. A jogalapi előfeltételek elsősorban így a perbeli jogviszony tényállását lefedő törvényi tényállásokat jelentő jogszabályhelyeket jelentik. Ezért e jogszabályi rendelkezések megjelölését várhatja el a bíróság. Nem kell azonban a teljes jogviszony összes elemének jogi minősítését megtenni³⁸, azonban a jogalapi előfeltételek olyan feltüntetése szükséges, hogy a jogi érvelés keretében megadja az állított jog levezetésének hiánytalan láncolatát.

A megjelölt jogalapi előfeltételekből következő jogalap és érvényesíteni kívánt jog ellentétes lehet az állított jogalappal és érvényesíteni kívánt joggal. Ez az ellentét anyagi pervezetés során tisztázható. Amennyiben valamely állított tény nincs lefedve jogszabályi rendelkezéssel, azaz nem derül ki az, hogy egy tény milyen jogi láncolat révén alapozhatná meg végül az érvényesíteni kívánt jogot, akkor fennáll az anyagi pervezetési kötelezettség, mert a vonatkozó perfelvételi nyilatkozatok így hiányosak.

A perfelvételi nyilatkozatok ilyen mértékű vizsgálata már bizonyosan a kereset érdemében történő vizsgálatot és állásfoglalást eredményez. Az anyagi pervezetés azon követelménye, hogy az ne jelentsen jogi

³⁸ Varga 2018, 743.

segítségnyújtást, a perfelvételi nyilatkozat megváltoztatására vonatkozó ösztönzést, nem tud megvalósulni. A bíróság ilyenkor mindenképpen túlterjeszkedik a törvényi korlátján, és voltaképpen ebből kikövetkeztethető a bíróságnak a kereset vagy az ellenkérelem megalapozottsága kérdésében vallott álláspontja.

11. A jogállítás korrekciójának elmaradása

Az anyagi pervezetés eredményeként a peres felek a törvény adta keretek között megváltoztathatják a jogállításukat. Erre azonban nem kötelesek, és a bíróság sem léphet át a felek perfelvételi nyilatkozatain, és döntése kizárólag ezeket a nyilatkozatokat veheti figyelembe. Ez a törvényt és szűkebben az anyagi pervezetést is átható rendelkezési elvből következik, ami

- a kérelemhez kötöttségben [Pp. 2. § (2) bekezdés],
- a jogcímhez kötöttségben [Pp. 342. § (3) bekezdés] és
- az anyagi pervezetés pusztán felhasználhatóságában [Pp. 237. § (5) bekezdés – „szabadon felhasználhatnak”]

nyilvánul meg.

A rendelkezési elv elsődlegessége azonban a perindítást követően, a perfelvételi szak kezdetétől sajátos következménnyel is járhat. Amennyiben a felperes az anyagi pervezetés ellenére nem korigálja a jogállítás hiányát vagy hibás jogállítását, akkor a bíróságnak önmagában erre tekintettel nincs lehetősége az eljárás lezárására, hiszen már nem adott sem a keresetlevél visszautasításának, sem az eljárás megszüntetésének a lehetősége. Ebben az esetben viszont szigorú értelmezés szerint a keresetlevél, majd a későbbi felperesi perfelvételi nyilatkozatok együttesen sem tartalmazznak teljeskörű keresetet, minthogy azok a Pp. 170. § (2) bekezdés a-c) pontját nem teljesítik. Ily módon a bíróság valójában nem abban dönt, hogy az állított tények és az állított jogalap alapján megilletik-e a felperest a keresettel érvényesített jog és a határozott kereseti kérelemben foglaltak. A bíróság voltaképpen ennek a feladatnak nem tud eleget tenni, hiszen nem tud arról határozott állítást tenni, hogy valamilyen jog megilleti-e felperest, és hogy a kérelem teljesítése jogszabályi rendelkezés alapján teljesíthető-e. Ily módon szigorú értelemben a bíróság nem tud érdemi döntést hozni.

12. Az állított jogszabályi rendelkezés értelmezése

12.1. A jogállítást különösen érintheti a Pp. 237. § (3) bekezdés a) pontja. Eszerint a bíróság hozzájárul a jogvita kereteinek tisztázásához azzal, hogy a felek tudomására hozza, ha az általuk hivatkozott jogszabályi rendelkezést eltérően értelmezi. Ez a jogszabályi rendelkezés lehet mind a kereset vagy ellenkérelem jogalapja, mind a jogalapi előfeltételek valamelyike. Erre azonban csak olyan jogállítást esetén kerülhet sor, mely szabályszerűnek és határozottnak tekinthető, és nem igényli a Pp. 237. § (1) bekezdése szerinti anyagi pervezetést. Az anyagi pervezetés e két feltételének viszonya ugyanakkor ennél összetettebb.

12.2. A Pp. 237. § (3) bekezdés a) pontja szerint az eltérő jogszabály-értelmezés miatt anyagi pervezetés mindig csak a többi perfelvételi nyilatkozattal összevetve gyakorolható, mert az állított jog értelmezését az állított tények, azok bizonyítékai, valamint a jogi érvelésben előadott indokok mutatják meg, vagyis azt, hogy a fél mit tart a jogszabályhely jelentésének. Ez pedig szorosan kötődik a perfelvételi nyilatkozatok ellentmondásosságának kérdéséhez, így a Pp. 237. § (3) bekezdés a) pontja szerinti vizsgálat összefügg a 237. § (1) bekezdése alapján gyakorolt anyagi pervezetéssel.

Egyfelől a perfelvételi nyilatkozatok ellentmondásának megállapításához szükség lehet a fél által állított jogalap értelmezéséhez, valamint egy adott jogszabályhely értelmezése eredményezheti a perfelvételi nyilatkozatok közötti ellentmondások megállapítását. Másfelől egyes esetekben a hiányosságok, ellentmondások tisztázása vezethet el ahhoz a következtetéshez, hogy az állított jogalapot a bíróság a felektől eltérően értelmezi. Ilyen eset lehet, amikor a tények és a jogi érvelés tisztázása, kiegészítése egyértelműen körülírják egy jogalapot, azonban az nem egyezik a fél által állított jogalappal.

A jogszabály értelmezésének az anyagi pervezetésben betöltött szerepe függ az értelmezés jellegétől. Egy jogszabályi rendelkezés értelmezése történhet jogrendszeren belüli összefüggésben, elsősorban nyelvtani és rendszertani értelmezéssel. A jogszabályhely értelmezése lehetséges más szempontból is, így a perben más perfelvételi nyilatkozatokkal való viszonylatában. Az anyagi pervezetés gyakorlása során először a más perfelvételi nyilatkozatokkal való összevetés alapján lehet kideríteni azt, hogy a fél milyen törvényi tényállást, milyen jogalapot ír körül, és így az adott jogalaphoz milyen tartalmat tulajdonít. A perfelvételi nyilatkozatok

szabályszerűségének és következetességének kialakítása után lehetséges annak tisztázása, hogy a fél a már az állított jogalapot milyen jogi összefüggésben látja, abból milyen jogi következtetéseket von le. Ez utóbbi jelenti a jogrendszeren belüli, a szűk értelemben vett jogszabály-értelmezést.

Ezek alapján azt lehet mondani, hogy az anyagi pervezetést úgy kell elvégezni, hogy először a bíróság tisztázza a Pp. 237. § (1) bekezdésben foglalt hibákat. Ezt követően, a tisztázott jogállítás alapján vizsgálhatóak a (2) és (3) bekezdésben meghatározott feltételek.

13. Összegzés

Az anyagi pervezetésnek a jogállítással összefüggő kérdései alapján az alábbi, a jogállításra közvetlenül kiható, annak esetleges megváltoztatását előidéző esetekben áll fenn anyagi pervezetési kötelezettség.

A Pp.237. § (1) bekezdése szerint:

- a felperesi jogállításnak a keresetlevél perfelvételre való alkalmasság nyilvánítása ellenére, az írásbeli ellenkérelem előterjesztését követően fennmaradt hiánya (sem a jogalap, sem az érvényesíteni kívánt jog nem szerepel a perfelvételi nyilatkozatokban),

- az alperesi jogállításnak az írásbeli ellenkérelem előterjesztését követően fennálló hiánya (sem az anyagi jogi kifogás, sem az azt megalapozó jogszabályi rendelkezés nem szerepel a perfelvételi nyilatkozatokban),

- valamelyik peres fél jogállítása hiányos, azaz (1) a jogalap vagy az érvényesíteni kívánt jog feltüntetése nem történt meg, vagy (2) a feltüntetett jogalap és/vagy érvényesíteni kívánt jog feltüntetése nem szabályszerűen történt meg,

- jogállítás belső ellentmondásossága. Ezen belül a

- jogalap és az érvényesíteni kívánt jog ellentmondása,
- jogalap belső ellentmondása,

- nyilvánvalóan téves jogállítás (mind a jogállítás, mind a jogalap belső ellentmondása esetén felmerülhet);

- szabályszerű és határozott jogállítás esetén az állított jog az egyéb perfelvételi nyilatkozatokkal kerül ellentmondásba, „külső ellentmondás” áll fenn, ilyen esetben mindig csak több perfelvételi nyilatkozat egymáshoz

való viszonya alapján végezhető el anyagi pervezetés. Ezen belül az alábbi esetek különíthetők el:

- olyan jogállítás esetén, melynél az állított tények az állított jogalap által meghatározott törvényi tényállásra utalnak, viszont a történeti tényállás oly mértékben hiányos, hogy az nem ad ki egy törvényi tényállást, akkor az állított jog fényében lehet a tényállításokat kiegészíteni,
- ha az állított tények kiadnak egy törvényi tényállást, azonban ez a törvényi tényállás ellentmond a jogállításnak,
- az állított jog más egyéb perfelvételi nyilatkozattal, elsősorban a petitummal vagy a jogi érveléssel, jogalapi előfeltételekkel inkoherens.

Kellően nem részletezett jogállításról nem beszélhetünk, minthogy egy keresetben a jogállítás keretében csak egy jogalap és az ahhoz tartozó egy érvényesíteni kívánt jog állítása történik meg. A perfelvételi nyilatkozat nem kellő részletezettsége csak a tények vagy esetleg a jogalapi előfeltételek esetében merülhet fel. Ez igaz azon alperesi védekezés esetében is, ahol az alperes többféle jogot jelöl meg védekezéseként (például alaki és anyagi jogi védekezéssel is él), mert minden védekezéshez egyetlen kifogás és annak egy jogalapja tartozik.

A Pp. 237. § (2) és (3) bekezdésében meghatározott okok miatt csak szabályszerű és határozott jogállítás esetén van lehetőség anyagi pervezetésre.

Felhasznált irodalom

Csóti Tamás: Az új polgári perrendtartás várható hatásai a szellemi alkotásokkal kapcsolatos jogsértési perekre. Jogtudományi Közlöny 2019/2.

Éless Tamás: A tárgyalás szerkezete, perfelvétel, perhatékonyság. Közjegyzők Közlönye 2017/5.

Kiss Attila: Hol a határ? – Gondolatok az aktív bírói szerepfelfogás egyes kérdéseiről. Debreceni Jogi Műhely 2020/3-4.

Mészáros Pál Emil: *A polgári jog és a polgári eljárásjog alapelveinek kapcsolódása, illetve azok alkalmazása a polgári peres és nemperes eljárásokban*. Doktori (PhD) értekezés, Pécs, 2021.

Nyilas Anna: Professzionális pervitel a perhatékonyság szolgálatában – a jogi képviselő részvételének hatása a permenetre. *Magyar Jog* 2022/7-8.

Pákozdi Zita: Új intézmények a Pp. koncepciójában – az anyagi pervezetés jogösszehasonlító megközelítésben. *Acta Universitatis Szegediensis, forum, acta juridica et politica* 2014/2.

Petrik Ferenc (szerk.): *Polgári eljárásjog I-II*. ORAC Kiadó, 2024.

Varga István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja I-II/III*. HVG ORAC Lap- és Könyvkiadó, 2018.

Virág Csaba: *Bírói attitűdök és percselekmények a polgári perben – A kereset tárgya és a bizonyítás egyes kérdéseinek vizsgálata az 1952. évi és a 2016. évi Pp. szabályozása alapján* Doktori (PhD) értekezés, KGRE, Budapest, 2025. DOI: <https://doi.org/10.24395/KRE.2025.006>

Völcsey Balázs: *Az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmének összehasonlító elemzése a magyar, a német és a svájci polgári perjog alapján*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2021.

Wopera Zsuzsa: Az új polgári perrendtartás elvi alapjai. *Jogtudományi Közlöny* 2017/4. (2017a)

Wopera Zsuzsa (szerk.): *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez*. Magyar Közlöny Lap- és Közlönykiadó Kft., 2017. (2017b)

Wopera Zsuzsa: A felek és a bíróság közötti szereposztás a keresetindítás során. *Miskolci Jogi Szemle* 2020/1. különszám